

DR. ANTON POLENEC

PAJKI Z OBMOČJA POREZNA (1622 m)

Ko sem konec junija lanskega leta nehal stikati za pajki v bukovih gozdovih na Žirovskem vrhu nad Suhim dolom (681 m), sem se iz tega jugozahodnega dela loškega ozemlja obrnil na skrajni zahodni konec, v območje Porezna (1622 m). Res smo se pred leti (Polenec 1974) že nekoliko seznanili s pajki, ki žive na senožetih in gozdovih te plečate gore Cerkljanskega pogorja, vendar bi rad dobil globlji vpogled v življenje teh osmeronožcev, kakšne so tod njihove združbe. Tak vpogled pa nam omogočajo pasti, kozarci s formalinom, ki so nam do sedaj s svojim ulovom že veliko razkrile. Iz njih smo lahko razbrali, katere pajčje vrste so v posameznih rastlinskih združbah, v različnih gozdovih vodilne, dominantne, katere so manj pogostne in katere nastopajo le posamič. Zato je bilo 6. 7. 1977 10 pasti (na ca. 200 m²) nastavljenih v predalpskem bukovem gozdu (*Fagetum montanum praealpinum*) na severnem pobočju Hoča (1512 m), prav ob loški planinski magistrali v višini ok. 1350 m. Na nekošeni

Pogled na Hoč s Poreznom

Fot. P. Tonkli

senožeti ob vrhu Podhočarjeve planine pa so bile konec septembra nastavljene še štiri pasti.

Ker je sneg zapadel že sredi novembra, ležal pa je skoraj do konca maja, so bile pasti v gozdu pregledane le šestkrat, one na senožeti pa le trikrat. Ob vsaj nekoliko ugodnejših razmerah bi se aktivnost pajkov vsekakor podaljšala vsaj za kak mesec v pomlad in v jesen, tako bi izsledke lažje primerjali z onimi, ki smo jih dobili na podobnih višinah na Blegošu (Polenec 1967) ali na Starem vrhu (Polenec 1966), kjer so bile pregledane pasti že v aprilu in še v novembru. Poglejmo najprej, kakšni pajki so se nam ujeli v predalpskem bukovem gozdu (*Fagetum montanum praealpinum*) od 7. 7. 1977 do 6. 7. 1978.

Vseh na tleh (terestrično) živeti pajkov je bilo ujetih 392, z naslednjimi 18. vrstami:

			v %
<i>Cybaeus tetricus</i>	98m+9ž	(VII, VIII, IX, X, V)	28,1
C. L. Koch 1839			
<i>Lepthyphantes tenebricola</i>	31m+33ž	(VII, VIII, IX, X, V, VI)	16,8
Wider 1834			
<i>Coelotes poleneci</i>	46m+6ž	(VII, VIII, IX, X, V, VI)	13,5
Wiehle 1964			
<i>Centromerus silvicola</i>	28m+21ž	(VII, VIII, IX, V, VI)	12,7
Kulzynski 1887			
<i>Coelotes inermis</i>	41m+2ž	(IX, X, V, VI)	11,2
L. Koch 1855			
<i>Harpactea lepida</i>	21m+9ž	(VII, IX, X, V, VI)	7,8
C. L. Koch			
<i>Cybaeus minor</i>	23m+5ž	(VII, VIII, IX, X, V)	7,3
Kulzynski 1897			
<i>Lepthyphantes alacris</i>	4m+10ž	(VII, VIII, IX, VI)	3,6
Blackwall 1853			
<i>Troglohyphantes trispinosus</i>	7m+3ž	(VII, VIII, IX, VI)	2,6
Miller & Polenec 1975			
<i>Tegenaria luxurians</i>	5m+2ž	(VII, VIII, VI)	1,8
Kulzynski 1897			
<i>Centromerus selarius</i>	6m	(IX, VI)	1,6
Cambridge 1884			
<i>Troglohyphantes excavatus</i>	2m+2ž	(VII, VIII, VI)	1,0
Fage 1919			
<i>Lepthyphantes</i>			
<i>leptyphantiiformis</i>	2m+1ž	(V, VI)	0,8
Strand 1907, sin.:			
L. pisai Miller 1951			
<i>Gonatium rubellum</i>	1m+1ž	(IX)	0,5
Blackwall 1841			
<i>Segestria senoculata</i>	1m	(X)	0,3
Linne 1758			
<i>Scotargus pilosus</i>	1m	(X)	0,3
Simon 1913			
<i>Microneta viaria</i>	1m	(X)	0,3
Blackwall 1841			
<i>Diplocephalus latifrons</i>	1m	(VII)	0,3
Cambridge 1863			

1. m. = samci, Männchen. — 2. ž. = samice, Weibchen. — 3. Krepko tiskan mesec pomeni, da se je tedaj ujelo največ samcev, kar je za ugotavljanje razmnoževalnih dob zelo važno.

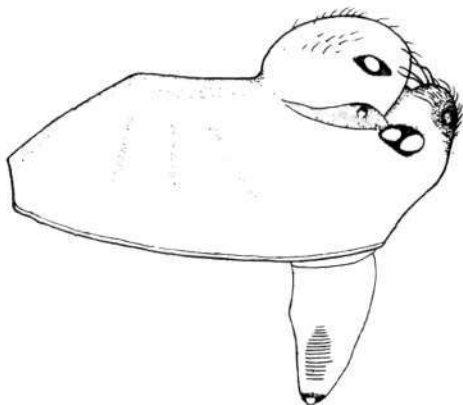
V štiri pasti na senožeti blizu gozda pa se je ujelo 182 pajkov s sledečimi 18. vrstami:

			v %
<i>Trochosa terricola</i>	38m+15ž	(X, V, VI)	29,2
Thorell 1856			
<i>Bolyphantes alticeps</i>	23m+11ž	(X, V)	18,7
Sundevall 1832			
<i>Centromerus sylvaticus</i>	21m+3ž	(X, V)	13,2
Blackwall 1841			
<i>Alopecosa trabalis</i>	15m+9ž	(VI)	13,2
Clerck 1757			
<i>Coelotes inermis</i>	13m	(X, V)	7,2
L. Koch 1855			
<i>Lepthyphantes cristatus</i>	7m+2ž	(V)	5,0
Menge 1866			
<i>Pardosa riparia</i>	2m+3ž	(VI)	2,6
C. L. Koch			
<i>Xysticus gallicus</i>	4m	(VI)	2,2
Simon 1875			
<i>Evophrys frontalis</i>	4m	(VI)	2,2
Walckenaer 1802			
<i>Goniatum corallipes</i>	2m+1ž	(X, V)	1,7
Cambridge 1875			
<i>Oxyptila trux</i>	1m+2ž	(VI)	1,7
Blackwall 1846			
<i>Centromerus sellarius</i>	1m	(VI)	0,6
Cambridge 1884			
<i>Microneta viaria</i>	1m	(VI)	0,6
Blackwall 1841			
<i>Troglohyphantes trispinosus</i>	1m	(VI)	0,6
Miller & Polnec			
<i>Tiso vagans</i>	1ž	(VI)	0,6
Blackwall 1834			
<i>Ceratinella scabrosa</i>	1m	(VI)	0,6
Cambridge 1871			
<i>Xysticus bifasciatus</i>	1ž	(VI)	0,6
C. L. Koch 1837			
<i>Alopecosa cuneata</i>	1m	(VI)	0,6
Clerck 1778			

Ob primerjavi navedenih pajkov — tako tistih iz bukovega gozda kot tistih iz senožeti — s pajki, ki smo jih našli v podobnih okoljih, bomo med 33. vrstami, kolikor smo jih našli na pobočjih Hoča, naleteli samo na tri vrste, s katerimi se še nismo srečali v Loškem pogorju. To so: trnasti izvenjamski jamski pajek *Troglohyphantes trispinosus* (spina lat. trn), divji rakovičar s kijastimi laski *Oxyptila trux* (trux lat. grozen, divji) in še droben potepuški pajek *Tiso vagans* (vagari lat. bloditi, potepati se). Slednja dva sta splošno znana evropska pajka; potepuškega sem našel tudi že izven Loškega ozemlja na Krvavcu in na Velem polju, rakovičar pa tudi najbrž živi še kje na kaki senožeti tudi na loškem ozemlju. Trnasti jamski pajek, ki je bil pred kratkim opisan (Miller & Polnec, 1975), pa sodi med samo pri nas v Sloveniji živeče pajke. Opisani primerki so bili ujeti na Pasji ravni (1030 m) in na Črni prsti (1844 m). Ime je dobil po treh trnastih laskih na glavi (slika); kot je razvidno iz seznama, se je ujelo v gozdu kar deset primerkov teh pajkov, en samec pa celo na senožeti. Ujele so se celo tri samice, iz česar je mogoče sklepati, da se trnasti jamski pajki plode tudi izven rovov, na površju. Sicer sem pa našel tega pajka tudi v gozdovih med Podroštom in Sorico (2m in 6ž, 4. 6. 1976), pred kratkim pa so se ujeli tudi v pasti, ki so nastavljene v bukovem gozdu na jugovzhodnih pobočjih Dravha (1547 m). Najbrž živi tudi na Možicu (1602 m),

Druga pipalka samca *Lephyphantes alacris* z značilnim dolgim, na koncu drobno nazobčanim laskom, nar. vel. 0,52 mm (Iz Wiehleja)

Glavoprsje širokočellega dvoglavega pajka *Diplocephalus latifrons*, nar. vel. 0,77 mm (Iz Wiehleja)

v gozdovih na Črni prsti (1844 m) smo ga že ugotovili, katere vrhove v Julijcih, oziroma gozdove, ki se razprostirajo po njihovih pobočjih, pa je ta osmero-nožec še osvojil, bodo, upajmo, pokazala prihodnja raziskovanja.

Naj se dotaknem še dveh, treh drobnih pajkov, ki nas opozarjajo, kako previdni moramo biti, ko govorimo o redkih vrstah. Tako bi na primer za širokočelnega dvoglavega pajkca (*Diplocephalus latifrons*, slika) mirno lahko mislili, da je ta vrsta zelo redka, saj se je v vsem letu ujel en sam. Res, najbrž je res redka v teh predalpskih bukovih gozdovih na Hoču, redka pač zaradi pogojev, ki vladajo tod; ob spremembi le-teh, ob ugodnih činiteljih, živih in neživih, pa postane ista vrsta celo vodilna, kot smo jo našli v smrekovih gozdovih na Starem vrhu (Polenec 1966).

Drug podoben primer je urni baldahinarček (*Lephyphantes alacris*, slika; *alacris* lat. uren). Ko smo pred leti (Polenec 1967) pregledovali in raziskovali pajke na Blegošu (1562 m), se nam je med drugimi ujel tudi en sam primerek tega pajka. Tam je pač redek. V našem sedanjem seznamu z območja Porezna jih pa najdemo kar 14.

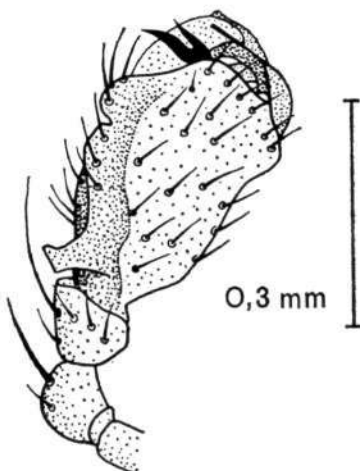
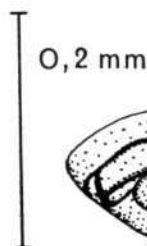
Ko smo ravno pri pajkih z Blegoša, naj omenim se visokoglavega baldahinarja (*Bolyphantes alticeps*), ki sem ga našel v malo večjih vdolbinicah na vrhu Blegoša; najdenih je bilo le nekaj primerkov. Na opuščeni Podhočarjevi seno-žeti pa je prav ta vrsta vodilna, saj se je ujelo kar 34 primerkov. Seveda je pri ugotavljanjih o redkosti kake vrste zelo pomemben tudi način lova, o čemer nam pričajo pra vte pasti, kozarci s formalinom ali etilenglikolom, zakopani v tla: koliko vrst, ne samo pajkov, temveč tudi drugih členonožcev, zlasti hroščev, nam je prav ta način lova ne samo odkril, temveč nam nekoč redke vrste spremenil v skoraj vsakdanje.

Ob koncu naj opozorim še na drobnega (ok. 2 mm) baldahinarčka *Centromerus silvicola* (slika). Kot je razvidno iz seznama gozdne združbe, sodi med njene vodilne predstavnike. Prvi primerek te vrste je bil pri nas ujet na Risnjaku (Kulzynski, 1887) v podobni višini kot živi pri nas. Ta vrsta je zelo po-

dobna v vzhodni in jugovzhodni Evropi živeči *Centromerus similis*. Doslej smo jo tudi mi vodili kot našo vrsto, ob ponovnih pregledih pa se je izkazalo, da je v naših gozdovih doma gozdni baldahinarček *Centromerus silvicola* (silva lat. gozd). Naj omenim še najdbo samice *Centromerus leruthi* Fage v Mali Hrastnici, ki se je ujela 13. 5. 1978 v pasti prav tam, kjer sta se pred 18 leti ujela dva samca (30. 5. in 12. 6. 1960). Vrsta je nova tudi za Jugoslavijo.

Glavoprsje trnatega jamskega pajka *Troglohyphantes trispinosus* s tremi značilnimi bodičastimi laski, nar. vel. 1,1 mm
(Iz Miller-Polenec)

Levo: Za samico gozdnega baldahinarčka *Centromerus silvicola* je značilna takale hitinasta tvorba (epigyn) ob spolni odprtini. Desno: Druga leva pipalka (Pp) s ploditvenim organom; značilen je viličast izrastek (apofiza) z dvema neenakima koničastima zobcema (Original)

Literatura

Kulczyński, V. (1887): Symbola ad faunam Arachnoidarum Tirolensem. Rozpr. sprav. wydz. mat. przyrod. Akad. umiej. 16, str. 330—331. Varšava. — Kulczyński, V. (1897): Araneae Hungariae II, str. 84, tab. III, fig. 26. Budapest. — Miller & Polenec (1975): Neue Troglohyphantes-Arten aus Slowenien (Araneae, Linyphiidae). Acta entomologica bohemoslovaca 72, str. 55—61. — Polenec, A. (1966): Pajki z Loškega pogorja. Stari vrh, 1205 m. Loški razgledi 13, str. 105—112. Škofja Loka. — Polenec, A. (1967): Pajki z Blegoša (1562 m). Loški razgledi 14, str. 98—105. Škofja Loka. — Polenec, A. (1974): O pajkih z Ermanovca (1026 m) in s Porezna (1622 m). Loški razgledi 21, str. 149—155. Škofja Loka. — Wunderlich, J. (1972): Neue und seltene Arten der Linyphiidae und einige Bemerkungen zur Synonymie. Senckenbergiana biol. 53, 291—306. Frankfurt a. M.

Die Spinnen im Gebiet des Porezen (1622 m)

Schon vor einigen Jahren (Polenec 1974) konnten wir uns einigermaßen mit den Spinnen dieses breitschultrigen Berges im Bergland von Cerkno befassen. Um auch in ihre Assoziationen einen besseren Einblick zu gewinnen, stellten wir Barberfallen mit Formalin in einem voralpinen Buchenwalde (*Fagetum montanum praealpinum*) auf, und zwar 10 Fallen auf ca. 200 m² und in einer Höhe von ca. 1350 m. Außerdem wurden im September noch vier Fallen auf einer nicht gemähten Heuwiese aufgestellt.

Weil schon Mitte November Schnee fiel, der dann nahezu bis Ende Mai liegen blieb, konnten die Fallen im Walde nur sechsmal überprüft werden, jene auf der Heuwiese nur dreimal. Bei wenigstens einigermaßen günstigen Verhältnissen hätte sich die Aktivität der Spinnen gewiß um mindestens einen Monat in die Frühlings- und die Herbstzeit verlängert, so daß wir die Ergebnisse leichter mit jenen vergleichen könnten, die wir in ähnlichen Höhenlagen auf dem Blegoš (Polenec 1967) oder auf dem Stari vrh (Polenec 1966) erzielt haben, wo die Fallen schon im April und noch im November kontrolliert werden konnten.

Auf Seite 174 ist die Assoziation der Spinnen angeführt, die vom 7. 7. 1977 bis zum 6. 7. 1978 in die Fallen im Buchenwalde gerieten. Es fingen sich 392 Spinnen mit 18 Arten.

Auf der Heuwiese unweit des Waldes wurden vom 30. 9. 1977 bis zum 6. 7. 1978 182 Spinnen mit 18 Arten erbeutet, s. Seite 175.

Beim Vergleichen der angeführten Spinnenassoziationen mit jenen, die wir bisher in ähnlichen Umgebungen des Berglandes von Škofja Loka vorgefunden haben, trafen wir im Gebiet des Porezen nur drei Arten, welchen wir dort noch nicht begegnet sind; es sind dies *Troglohyphantes trispinosus*, *Oxyptila trux* und *Tiso vagans*. Die beiden letzteren sind allgemein bekannte europäische, auch sonst aus Slowenien bekannte Spinnen, welche wahrscheinlich auch sonstwo im Gebiet von Škofja Loka leben. Die mikrokavernikole Spinne *Troglohyphantes trispinosus* dürfen wir dagegen unter unsere endemischen Vertreter einreihen. Die Art wurde aufgrund von Exemplaren aus der Pasja ravan und von der Črna prst beschrieben (Miller und Polenec 1975). Den Namen erhielt sie von drei Stachelborsten am Kopfe (Abb. 1). Diese Spinne fand ich auch in den Wäldern zwischen Podrožt und Sorica (2 Männchen und 6 Weibchen am 4. 6. 1976), ferner im Buchenwalde auf dem Drauh (1547 m, 6 Männchen und 3 Weibchen am 2. 8. 1978). Weil sie schon auf der Črna prst festgestellt wurde, lebt sie vermutlich auch in anderen Buchenwäldern der Julischen Alpen.

Bei der Feststellung der Seltenheit einer Art müssen wir sehr vorsichtig vorgehen: so fanden wir im behandelten Walde nur ein Exemplar der Spinne *Diplocephalus latifrons* (Abb.), bei für sie günstigen Verhältnissen kann sie aber sogar vorherrschen, wie das in den Fichtenwäldern am Stari vrh der Fall war (Polenec 1966). Ähnlich fanden wir beispielsweise auf dem Blegoš (1562 m) nur ein Exemplar der Baldachinspinne *Lepthyphantes alacris* (Polenec 1967, Abb. 3), im Gebiet des Porezen dagegen 14 Exemplare. Auf dem Blegoš fand ich weiters nur einige Exemplare der Art *Bolyphantes alticeps*, während dort auf Heuwiesen sogar 34 Exemplare in die Falle gingen. Die Methode mit Anwendung von Barberfallen ist für die Feststellung der Seltenheit einer Art nicht nur für die Spinnenfauna von großer Bedeutung, sondern auch für andere Gliederfüßler, vor allem die Käfer (z. B. die Carabiden).

Am Schlusse sei noch auf die Baldachinspinne *Centromerus silvicola* (Abb. 4) aufmerksam gemacht. Sie ist in unseren Wäldern sehr häufig anzutreffen, der bedeutende polnische Arachnologe V. Kulczynski hat sie 1897 auch vom Risnjak (1528 m) beschrieben. Diese Art ist der im östlichen und südöstlichen Europa lebenden Art *Centromerus similis* sehr ähnlich und wir führten sie bisher auch bei uns als dieser Art zugehörig an. Bei wiederholten Überprüfungen hat sich jedoch gezeigt, daß in unseren Wäldern *Centromerus silvicola* lebt.

Es soll noch ein interessanter Fund gemeldet werden: am 13. 5. 1978 wurde im Laubmischwald bei Mala Hraščica ein Weibchen der Spinne *Centromerus leruthi* Fage in einer Barberfalle gefangen, und zwar in derselben Lokalität, wo vor 18 Jahren (am 30. 5. und 26. 6. 1960) zwei Männchen erbeutet wurden.